

Rainer Zybura

Zieloni

Jak radykałowie weszli do polityki?

Upadek rewolty studenckiej

Początek lat 70. Studencka rewolta wstrząsnęła systemami politycznymi szeregu państw Zachodu, nigdzie jednak nie obaliła istniejącego ładu społecznego. Włochy doświadczały okresu wzmożonego terroryzmu, a wśród tamtejszych ekstremistów prym wiodły Czerwone Brygady, które w kulminacyjnym momencie walki posiadały ok. 1500 bojowników¹. Francja podczas rewolty stanęła na granicy wojny domowej, na ulicach po raz kolejny pojawiły się barykady, a w strajku uczestniczyło blisko 11 milionów pracowników², wskutek czego nastąpił koniec ery gaullistowskiej. Tamtejsi maoiści propagowali wśród proletariatu walkę polityczną z użyciem metod nielegalnych, przede wszystkim przemocy. Skrajnie lewicowe ugrupowania nakłaniające do stosowania przemocy – w tym terroryzmu – wyrastały także w Stanach Zjednoczonych, Japonii, Grecji, Hiszpanii, a przede wszystkim w Niemczech, gdzie strach siała Frakcja Czerwonej Armii, czyli jedna z najsławniejszych grup terrorystycznych na świecie. Część Nowej Lewicy uległa dalszej radykalizacji, dzieląc się przy tym na kolejne partie odpryskowe, które nierzadko zamiast obalać system kapitalistyczny, zaczynały walczyć między sobą, oskarżając się wzajemnie o wypaczanie myśli Marksa i Lenina. Obok tego rodzaju radykałów rosły także tzw. nowe ruchy społeczne, czyli środowiska protestu skupione na konkretnych tematach, jak np.: pacyfizm, ekologizm, sprzeciw wobec energii atomowej czy walka

o prawa osób LGBT. Od partii politycznych odróżniały się przede wszystkim niskim stopniem organizacji instytucjonalnej, brakiem hierarchicznej struktury, a często także formalnego członkostwa³.

¹ Tomaszewicz J., *Terroryzm na tle przemocy politycznej (zarys encyklopedyczny)*, Katowice: Wydawnictwo Apis, 2000, s. 117.

² *The beginning of an Era* [w:] „Internationale Situationniste”, 1969, #12, [theanarchistlibrary.org](https://theanarchistlibrary.org/library/situationist-international-the-beginning-of-an-era), dostęp online: <https://theanarchistlibrary.org/library/situationist-international-the-beginning-of-an-era>.

³ Brzozowski-Zabost G., *Od ruchu protestu do partii władzy. Rozwój Zielonych w Niemczech*

Nowy globalny kryzys

Ważne zmiany dotknęły niedługo potem również światową gospodarkę. Ich przyczyną była wojna Jom Kippur, która wybuchła w 1973 roku – kolejny konflikt między Izraelem a koalicją państw arabskich. Kraje Zachodu, zwłaszcza Stany Zjednoczone, opowiedziały się po stronie Żydów i wspierały ich dostawami broni. W odpowiedzi na to państwa arabskie, będące głównymi producentami ropy, nałożyły embargo na dostawy tego surowca do USA, co przyczyniło się do wzrostu cen ropy o blisko 400 procent⁴. Tak drastyczne zwiększenie cen surowca kluczowego dla ówczesnej energetyki wywołało skokowy wzrost kosztów transportu i energii, przez co w górę wystrzeliły ceny niemal wszystkich towarów i usług. Zachód był zmuszony do prowadzenia polityki oszczędzania energii, przez co niektóre fabryki ograniczały lub wstrzymywały produkcję, a liczba bezrobotnych w szeregu krajów wzrosła kilkukrotnie. Sytuacja stała się też bodźcem do rozwoju technologicznego, skoncentrowanego przede wszystkim na wprowadzaniu w przemyśle bardziej energooszczędnych rozwiązań⁵. Kolejny kryzys naftowy nastąpił w 1979 roku wskutek rewolucji islamskiej, która rok wcześniej wybuchła w Iranie, obalając tam prozachodniego monarchę – Mohammada Rezę Pahlawiego. Konsekwencją zamieszek był spadek wydobycia irańskiej ropy, a kolejne ograniczenie produkcji tego surowca nastąpiło w rezultacie trwającej aż 8 lat wojny między Irakiem a Iranem⁶.

Problemy zachodniej młodzieży

Na domiar złego pokolenie powojenne wyżu demograficznego, które jeszcze niedawno uczestniczyło w rewolucji, teraz wkraczało na rynek pracy. Byli to na ogół ludzie dobrze wykształceni, którzy jednak nie posiadali bogatego doświadczenia zawodowego i dlatego podczas kryzysu mogli wykonywać głównie stosunkowo słabo opłacane prace. Dorastali w czasach powojennego boomu gospodarczego, będąc wychowywanymi we względnym dobrobycie, w

[w:] „*Studia Ecologiae et Bioethicae*”, 6/2008, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW, s. 232.

⁴ Menes M., *Kolejny szok naftowy* [w:] „*Merkuriusz Uniwersytecki*”, 2004, nr 5, Warszawa: Instytut Dziennikarstwa UW.

⁵ *Bardzo pożyteczny kryzys*, newsweek.pl, 02.11.2003, dostęp online: <https://www.newsweek.pl/polska/bardzo-pozyteczny-kryzys/jjp5m30>.

⁶ Kershaw I., *Rozdarty kontynent. Europa 1950-2017*, Kraków: Wydawnictwo Znak Horyzont, 2020, s. 315-316.

warunkach, kiedy każdy, kto chciał tylko podjąć pracę, mógł ją bez większego problemu znaleźć i zapracować na własną zamożność. Było to pokolenie znacznie bardziej skoncentrowane na sobie, skłonne do wydawania pieniędzy i czerpania przyjemności z życia⁷. Hippisi zaszczepili w tej młodzieży idee pacyfizmu oraz niczym nieskrępowanej wolności, przez co cechował ją zarówno indywidualizm, jak i idealizm. Wizja życia w biedzie na bezrobociu albo podjęcia nisko płatnej, wielogodzinnej pracy w fabryce zdecydowanie kłóciła się z ich utopijnym spojrzeniem na świat i społeczeństwo.

Od Nowej Lewicy do Zielonych

Wyrazicielem poglądów tej grupy społecznej mieli być Zieloni – nowa siła wywodząca się z ruchów protestu przeciwko energii atomowej, konfliktom zbrojnym oraz zanieczyszczaniu środowiska przyrodniczego. Zieloni narodzili się w łonie Nowej Lewicy – ruchu kontestacji wobec konsumpcjonizmu i norm społecznych, wrogiemu wobec tradycyjnych partii lewicowych. Na zachodniej scenie ideologicznej Nowa Lewica zajęła ważne miejsce obok ideologii, takich jak liberalizm, konserwatyzm czy socjalizm. Wydarzenia, jakie miały miejsce w latach 60., ukształtowały politycznie całą generację. Ruch ochrony środowiska był odpowiedzią na gospodarkę rabunkową; ruch pacyfistyczny odpowiadał obawom o wybuch kolejnej wojny światowej; ruch feministyczny odpowiadał potrzebom ułożenia nowych relacji społecznych i rodzinnych⁸. Między rewoltą studencką a Zielonymi istnieją też powiązania personalne – animatorami nowego ruchu zostawali nierzadko buntownicy z lat 60. W tworzeniu Zielonych uczestniczył m.in. Rudi Dutschke, jeden z liderów Socjalistycznego Związku Studentów i nieformalny rzecznik rewolty lat 60., a ponadto twórca taktyki „długiego marszu przez instytucje”, w myśl której działacze Nowej Lewicy mieli wprowadzać swoje plany w życie przez wnikanie w istniejące instytucje społeczne i przekształcanie ich od wewnątrz⁹. Wśród liderów Zielonych znaleźli się także Joschka Fischer i Daniel Cohn-Bendit, którzy podczas studenckiej rewolty organizowali we Frankfurcie skrajnie lewicowe bojówki Walka Rewolucyjna¹⁰. Przedtem Cohn-Bendit

⁷ Aniszewska G., *Zmiany pokoleniowe a decyzje i wybory konsumenckie* [w:] „Marketing i Rynek”, 2015, nr 1, Warszawa: PWE.

⁸ Brzozowski-Zabost G., *op. cit.*, s. 224.

⁹ Stasik E., *50 lat po zamachu na Rudiego Dutschke*, dw.com, 11.04.2018, dostęp online: <https://www.dw.com/pl/50-lat-po-zamachu-na-rudiego-dutschke-ekspert-powinien-by%C5%82-by%C4%87-bardziej-uhonorowany/a-43325197>.

¹⁰ Kęciek K., *Burzliwa przeszłość Joschki Fischera*, tygodnikprzeklad.pl, 15.01.2001, dostęp

zasłynął z działalności anarchistycznej we Francji i uczestnictwa w okupacji uniwersytetu Nanterre¹¹.

Ekspansja partii

Dobrym przykładem do omówienia historii Zielonych są Niemcy Zachodnie. Przez lata funkcjonował tam stabilny system polityczny, w którym dominującymi partiami były Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna oraz Socjaldemokratyczna Partia Niemiec. Obok nich istniała nieco słabsza Wolna Partia Demokratyczna zdolna do zawierania koalicji z obydwoma ugrupowaniami. Zieloni mieli swój początek w Dolnej Saksonii, gdzie partia poniosła klęskę w wyborach do parlamentu landu¹². Pomimo porażki przykuła jednak uwagę opinii publicznej. W tym samym czasie ugrupowania Zielonych powstawały w całych Niemczech, a w 1980 roku udało im się założyć ogólnokrajową partię. Zieloni zdołali zdominować nowe ruchy społeczne i uczynić z nich zaplecze swojego ugrupowania. W 1983 roku pod przewodnictwem Petry Kelly Zieloni pokonali próg wyborczy i stanęli przed bardzo poważnym dylematem: pozostać wieczną opozycją czy uczestniczyć w rządowych koalicjach.

Fundis i Realos

W efekcie rozgorzała walka frakcyjna między fundamentalistami a realistami. Pierwsza grupa pozostała wierna idei tworzenia partii radykalnie odmiennej od dotychczas istniejących, nie zgadzając się na jakąkolwiek współpracę z systemem kapitalistycznym, a w szczególności – udział w rządowych koalicjach, uważając to za zdradę ideałów. Realisci natomiast popierali uczestnictwo

w rządzie i legitymizowanie zniechęconego ustroju, w zamian za uzyskanie stanowisk i możliwości przekształcania państwa. Ten podział dotknął niemal każdą partię tworzoną przez Zielonych. Końcówka lat 80. i lata 90. to okres rosnących wpływów frakcji realistów¹³. Zieloni z reguły odnosili największe sukcesy w tych krajach, gdzie walkę frakcyjną wygrali realisci. Finlandia już w 1995 roku stała się pierwszym krajem, w którym politycy Zielonych objęli

online: <https://www.tygodnikprzeklad.pl/burzliwa-przeszlosc-joschki-fischera/>.

¹¹ Rybińska A., Zychowicz P., *Cohn Bendit – wieczny rewolucjonista*, rp.pl, 01.09.2021, dostęp online: <https://www.rp.pl/plus-minus/art16526501-cohn-bendit-wieczny-rewolucjonista>.

¹² Brzozowski-Zabost G., *op. cit.*, s. 228.

¹³ *Ibidem*, s. 232-233.

stanowiska ministerialne. Z kolei 3 lata później niemieccy Zieloni weszli w skład czerwono-zielonej koalicji rządzącej państwem. Ten model sojuszu stał się bardzo popularny w całej Europie – Zieloni chętnie współpracowali z socjaldemokratami, stając się czynnikiem kierującym rządy na bardziej lewicowe tory. W 1999 roku Zieloni powołali międzynarodową grupę polityczną Wolny Sojusz Europejski i zdobyli 48 miejsc w Parlamencie Europejskim.